

Development of the Non-Governmental Organizations (NGO) In Israel and Their View To Palestine Conflict

Agil Mammadov *

* Azərbaycan Devlet İktisad Universiteti (UNEC), İktisat və İşletmə Bölümü, Ögretim Görevlisi, 4-cü eğitim binası, Abbas Səhət 45 A, Bakı

E-mail: aqil.arifoglu@gmail.com

Copyright © 2017 Agil Mammadov. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

In this article, especially we tried to relate the Jews civil society while making a research of forming, developing and current situation of NGO in Israel. Therefore, before the state of Israel was founded since the end of the nineteenth century politically, socially and economically organizing of Jews living in different countries that we will discuss the active civil society. It was tried to explain the organization of civil society groups in Israel and in consequence of that the formation process of NGO. Non-governmental organizations were carried out activities in various fields in Israel. As the Palestine conflict is the main problem of Israel civil society we made an effort to analyze the ideas of Jews NGO's related to this topic. It was evaluated the point of view of NGO which have different opinions While analyzing the approach of Israel NGO's to the Palestine conflict. In this article, it was analyzed about the both organizations which are in favor of place and the leading radical, religious and nationalist of right wing organizations.

Keywords: Isreal, Civil Society, Palestine, Non-Governmental Organizations

İSRAİL'DE STK'LARIN GELİŞİMİ VE FİLİSTİN SORUNUNA BAKIŞI

ÖZET

Bu çalışmada İsrail'deki STK'ların oluşumu, gelişimi ve bugünkü durumuyla ilgili araştırma yaparken, özellikle yahudi sivil toplumu ile konuyu ilişkilendirmeye çalıştık. Bu sebepten de, İsrail devleti olmadan önce XIX yüzyılın sonundan itibaren farklı ülkelerde yaşayan yahudilerin siyasi, sosyal ve ekonomik olarak örgütlenmeleri aktif bir sivil toplumdan bahsedeceğimizi ortaya çıkarmıştır. İsrailde mevcut olan sivil toplum gruplarının örgütlenmesi ve bunun sonucunda STK'ların oluşması süreci anlatılmağa çalışılmıştır. İsrail'deki sivil toplum kuruluşları çeşitli alanlarda faaliyet yürütmektedirler. İsrail sivil toplumunun esas sorunu Filistin sorunu olduğu için yahudi sivil toplum kuruluşlarının bu konuya ilişkin fikirlerini incelemeye çalıştık. İsraili STK'ların Filistin sorununa yaklaşımını incelerken iki ayrı görüşe sahip STK'ların bakış açıları değerlendirilmiştir. Bu çalışmada İsraili STK'ları incelerken, hem barış yanlısı olan örgütleri, hem de radikal, dindar ve milliyetçi olan sağ kanat örgütlerin önde gelenleri hakkında analizler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İsrail, Sivil toplum, Filistin, Sivil Toplum Kuruluşları

1. GİRİŞ

Pozitif örgütsel davranışın ortaya çıkış noktası örgütsel sahaya pozitif psikolojinin aksetmesinin sonucudur. Çalışma alanı olarak odak noktasına işletme çalışanların ölçülebilir, geliştirilebilir pozitif psikolojik yeteneklerini almaktadır. Psikolojik sermaye, kişilerin psikolojik gelişimsel durumunun pozitif olması şeklinde tanımlanmakta olup, psikolojik sermaye ve alt boyutlarını oluşturan özgüven, dayanıklılık, iyimserlik ve umut'un birlikte bir etki oluşturarak örg **Giriş**

İsrail sivil toplumunu incelediğimizde farklı etnik grupların etkisi olduğu gibi, yahudilerin içerisinde olan farklı grupların ve aynı zamanda da yahudi dininin ve geleneğinin STK'lara etkisini görmek mümkündür. Bu bakış açısından toplumun ortaya çıkaracağı sivil toplum kuruluşları da farklı görüşlere malik olması doğaldır.

Yerli Ortadoğu kültürünün- Türkiye, Pakistan, İran ve Arap dünyasındaki nüfusun çoğunluğu Batılı kültürel normların dışında kalır¹. Aynı zamanda Ortadoğu'da geçmişten var olan yahudi kültürü hem geçmişi, hem de bugünü ile ayrı bir kültürel kimliğe sahip olmuştur. Gerek toplum yapısı ve vatandaşlarının davranışları, gerekse bu siyasi davranışların ülke yönetimine yansması açısından, bulunduğu coğrafyadaki diğer ülkelere kalın çizgilerle ayrılan İsrail,

¹ Sariolghalam Mahmood, "Ortadoğuda Sivil Toplum Umutları; Kültürel Engeller Üzerine Bir Çözümleme", (editör: Elisabeth Özdalga, Sune Persson) Sivil Toplum, Demokrasi ve İslam Dünyası, İstanbul, 1999, s.74

çok çeşitli etnik, dinsel, kültürel ve toplumsal yapılardan gelen bir nüfusa sahiptir. İsrail toplumunun çeşitliliği aynı zamanda siyasi hayatın temel dinamizmini oluşturur².

Yahudilerin Kutsal toprak saydıkları Filistine kitle halinde göçlerin (Aliyah) başlaması, sosyal ve siyasi teşkilatların inşası, Holokost, Arap devletleri ile savaş ve nihayetinde İsrail toplumunun içinde gerginliklerin olması geçen asırda İsrail tarihinde öne çıkan dramatik olaylar olmuştur³. İsrailde zamanla meydana gelen çeşitli sivil toplum kuruluşları bu olaylardan etkilenmiştir.

1.İsrail’de STK’ların oluşum süreci

İsrailde Sivil toplum Kuruluşlarının ortaya çıkması ve tarihi gelişmesini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Erken Yahudi tarihinden 1880’li yıllara kadar
- Devlet öncesi dönem, 1880-1948’li yılları kapsayan dönem
- Devletin yaranmasından 1970’li yılların ortasına kadar olan dönem
- Şimdiki akımlar, 1970’li yılların ortalarından şimdiye kadar olan dönem olarak sıralayabiliriz⁴.

Yahudilerin içinde yaşadıkları toplumlara en bütüncül şekilde asimile olmalarına rağmen dışlanmaları XIX yüzyılın sonunda Theodor Herzlin başlattığı bir Yahudi milliyetçi hareketine, Siyonizme yol açmıştır⁵. Bunun da sonucunda, Dünya Sionist Örgütü ortaya çıkmıştır.

İsrail’deki çağdaş toplumunun siyasi, ekonomik ve kültürel temeli Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemde atıldığını görmekteyiz. Bu dönemde bölgenin İngilizlerin kontrolü altında olması ve 1917 yılında yayınlanan “Balfour Deklerasyonu” göz ardı edilmemelidir. Filistin topraklarında yaşayan Musevi topluluğu, Siyonizm’den yola çıkarak, çeşitli toplumsal ve siyasi yapılar geliştirmişlerdir. Bu yapılar “gönüllülük ve eşitlik” üzerine kurulmuştur.

²Bahadır Selim Dilek, “İsrail’de Siyasi Davranış ve Demokrasi”, “Bir Başka Açıdan İsrail”, hazırlayan: Yılmaz Tezkan, Ülke kitapları Yayınları, Ekim 2004, İstanbul, s.74

³ Benjamin Gidron, Michal Bar, and Hagai Katz, “The Israeli Third Sector Between Welfare State and Civil Society”, Series Editor: Helmut K. Anheier, Non Profit and Civil Society Studies, Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2004, New York s.22

⁴ Benjamin Gidron, Hagai Katz, Hadara Bar- Mor, Joseph Katan, Ilana Silber, Motti Telias, “Through A New Lens: The Third Sector and Israeli Society”, JSTOR, Israel Studies, Volume 8, Number 1, January 1, 2003, s. 29

⁵ Şener Aktürk, “Marxın “Yahudi Sorunu” Laik Devlet – Dindar Sivil Toplum Eleştirisi”, Doğu Batı Düşünce Dergisi, Ocak 2011, Ankara, ss.228-229. (ss. 223-243)

“Gönüllülük” bu yapıların siyasi belkemiğini meydana getirirken, “eşitlik” birleştirici olmuştur⁶. İsrail bağımsızlığını kazanmaktan yıllar öncesi kibbutzlar⁷ kuruldu. Bu kibbutzların da İsrail’de sivil toplumun gelişmesine olumlu katkısı olmuştur. Kibbutzlar İsrail’de kooperatif ilkelerine dayalı müstakil bir sosyo-ekonomik oluşumdur. Bu da İsrail’in ekonomik gelişmişliğinde ve kuruluşunda önemli rol oynamıştır⁸. Bu süreçte İsrail’deki günümüz siyasi yaşamın temelleri atılmıştır. Musevi toplumunun, bugün özellikle, Arap-İsrail anlaşmazlığına yönelik gösterdiği siyasi refleks de yine bu süreçte oluşmaya başlamıştır⁹.

İsraildeki sivil toplum konusunda sosyolojik literatürde esas görüşe hakim Yerusalem okuludur. 1950’lerde bu okulun önderi Eisenstadt’ın teşebbüsüyle, İbrani Üniversitesinde İsrail toplumu hakkında ilk dersler vermeye başlanılmıştır. Eisenstadt, “devlet kurumsal otoritenin kaynağıdır ancak toplumun değerleri, normları ve sembolleri bir odak noktasında ortak görüş ve dayanışma içerisinde inşa olunur” diye açıklıyordu. Bu model esas kurumsal ve kültürel yapıları muhafaza ederken, göç eden yeni grupların topluma entegre olmasıyla “çok uluslu” İsrail toplumunun gelişmesine uyuyordu. Merkezde İsrail kimliyi başka değişen ve kavgalı olan kimlikleri kendi içerisine alıyordu¹⁰. Dolayısıyla, İsrail toplumu, eski köklerin, yeni kuşaklar ile birleşip, kaynaşmasıyla meydana gelmiştir. İsrail bağımsızlığını elde ettikten sonra, 103 ülkeden göçmen kabul etmiş, göçmen Museviler geldikleri ülkelerde konuştukları 70 ayrı dili de İsrail’e taşımışlardır. Göçmenlerin zamanla artışı İsrail’de de sivil toplum kuruluşlarının sayısının da doğal olarak artmasına sebep olmuştur. İsrail devletinin İbranice politikası bu toplumları ile beraber, sivil toplum kuruluşlarını da etkilemiştir¹¹.

İsrail 1960’ların sonlarında maddi zenginliğin başlamasıyla, Siyonist ideolojik kapsamdan kaymakla, İsrail’de aktif sivil toplum varoluşu ortaya çıktı. Buna karşılık, çeşitli çıkar grupları, işgal altındaki topraklarda kendilerine birçok pozisyon oluşturdular. Örneğin toplumda farklı konuları savunan gruplar olarak kadınlar, çevre ve Fas kökenli Yahudi gruplar yer aldı. İsrail sivil toplumu tüm alanları kapsayan çeşitli gruplardan oluşur:

Örneğin, Filistinliler için barış (İşgal Altındaki Topraklarda İnsan Hakları İsrail Bilgi Merkezi ve Şimdi Barış Örgütü), İnsan Hakları için (Hahamlar için İnsan Hakları), Arap-İsrail sorunu

⁶ Bahadır s . 60

⁷ Kibbutz, İbranice’de "ortak yerleşim alanı" anlamına gelmektedir.

⁸ Avraham Pavin, “The Kibbutz Movement”, Yad Tabenkin Research and Documentation Center of the Kibbutz Center, Facts and Figures 2006, s.1

⁹Bahadır Selim Dilek, s.60

¹⁰ Benjamin Gidron, Michal Bar, and Hagai Katz, s. 22

¹¹Bahadır Selim Dilek, s.62

için (Filistin Sivil Toplum Kuruluşları Ağı), Kadın sorunları için (örneğin Kadın İşleri Teknik Komitesi, Bat Şalom ve İsraili Kadınlar Şebekesi) gibi sivil toplum kuruluşları vardır¹².

1985-2000 yılları arasında, iki toplumsal trend, İsrail Yahudi toplumunda değişikliğe neden olmuştur. Bu eğilimlerden birincisi, birçok İsrail Yahudisinin, Arap-İsrail sorununa bir çözüm ve barış konusundaki arzularıydı. Artık sözünü ettiğimiz yahudiler Filistin Ulusal Otoritesini tanımış ve bir şekilde Filistin devletinin gereği kabul görmüştür¹³. İkinci eğilim ise, İsrail Yahudi toplumunun artan modernizasyonu ile ilgiliydi. 1985-2000 yılları arasında İsrail, devlet olarak oldukça zenginleşmiştir. Zenginler Avrupa ve Amerika yaşam tarzını benimsemiştir. Yeni yaşam tarzını benimseyen yahudiler, sekülerleşirken, çoğu zaman dindarlara karşı oldular¹⁴. İsrail sisteminde dinsel bir kontrol bulunmaz; ancak İsrail devletinde esas olarak, bazı radikal yahudiler gerçek çoğulcu İsrail demokrasisinin mevcut olmasına engel olmuşlar. İsrail toplumu Ortodoks Yahudi gruplarının baskısı altındadır¹⁵. Ortodoks icmaları arasında İsrail toplumunun esas karakteristik özelliklerinden biri Haredi grupuna mensup STK'ların olmasıdır. Bu teşkilatlar çokyönlü hizmet teşkilatları olmakla beraber aynı zamanda yardımsever ve gönüllülük prensipleri ile çalışan teşkilatlardır¹⁶. Dolayısıyla, toplumda gerçekleşen olaylar STK'ların meydana çıkmasını ve faaliyetini olumlu/olumsuz bir şekilde etkilediğini açıkça gözlemleyebiliriz.

1980'li yıllarda İsrailde devletin zenginleşmeye başlaması ve kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi, 1990'lı yıllarda önemli bir biçimde hızlanması binlerle yeni hizmet örgütlerinin ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde eski örgütler kendi faaliyetlerini genişlendirdiler¹⁷.

İsrailde gelir amacı gütmeyen beş hakim etkinlik alanı var. İsrailde teşkilatlarının (STK) yüzde 80'den fazlası din, bilim, araştırma, yardımseverlik, sosyal yardımlaşma, kültürel ve

¹² David S. Sorenson, "An Introduction to The Modern Middle East: History, Religion, Political Economy Economics", Section III - Israel, Westview Press, Second Edition, 2014

¹³ Israel Shahak-Norton Mezvinsky, "İsrailde Yahudi Fundamentalizmi", çeviri: Ahmet Emin Dağ, Anka Yayınları, 2. Basım Ekim 2004, İstanbul, s. 8

¹⁴ Israel Shahak-Norton Mezvinsky, "İsrailde Yahudi Fundamentalizmi", çeviri: Ahmet Emin Dağ, Anka Yayınları, 2. Basım Ekim 2004, İstanbul, ss. 8-11

¹⁵ Esra Çuhadar and Sari Hanafi, "Israel and Palestine: Civil Societies in Despair", Civil Society&Peacebuilding A Critical Assessment, edited by Thania Paffenholz, Lynne Rienner publisher, London, 2010, p.225

¹⁶ s. 25

¹⁷ s. 2

eğlence gibi alanları kapsamaktadır¹⁸. İsrailde sivil toplum kuruluşları bir çok problemlerin çözümünde aktif olmakla beraber, bu kuruluşlar çeşitli stratejiler üretmekle topluma yardımcı olmaya çalışmaktadır¹⁹.

İsrail'deki Sivil Toplum Kuruluşları tüm gelişmiş devletlerde olduğunun dışında farklı şekilde şekillenmiştir. Çünkü Ortadoğu'da şu ana kadar çözüme kavuşacağı zor görülen Filistin sorununun bir aktörü olan İsrailin tüm alanlarında farklı örgütlerin meydana çıkmasına yol açmıştır. Örneğin, İsrail'in Filistin sorunu ile karşı karşıya kalması yahudi sivil toplum kuruluşlarının faaliyet yönlerini etkilemiştir. Yahudi Sivil toplum kuruluşlarını iki yere ayırmak mümkündür; Sol kanat ve Sağ kanat. İsrail'de STK'ların aktifleşmesi özellikle 1993 Oslo Antlaşması sonrası küresel güç olan ABD'nin da Filistin sorununun çözümüne yönelik arabulculuk girişimleri ile İsrail'deki Sivil toplum kuruluşlarının sayısını artırmaya başlatmıştır. STK'lar Filistin sorununda başarı elde etmeselerde kalıcı barışın inşası için faaliyetlerde bulunmuşlar. Sonuç itibarıyla, İsrail'de de çözümü isteyen bir kesim yahudiler bulunmaktadır. Bunlar milli mücadelede karışık siyasi hareketlerden özgün kalan elit kesimdir. Ancak İsrail'de toplumun tüm alanlarında İsrail Savunma Kuvvetlerinin (IDF) etkisini de gözardı edemeyiz²⁰.

Bugünde İsrailde toplum kolektif hatırayı korumakla, tarihi boyunca yaşadıkları travmaları unutmamaları için bilinçli olarak medya, mahkemeler, müzeler ve okullar gibi uzman kurumlar tarafından giderek şekillendiriliyor²¹. Holokost'un neden olduğu kendini kurban olarak hissetme durumu, çelişkili bir şekilde Filistinlilere karşı ayrımcılık yapılmasını, sert politikaları ve askeri yöntemler izlenmesi sonucunu vermiştir. Böylelikle İsrail toplumunda bulunan şiddet sarmalı politikalar Filistinlilerle barışçıl ilişkiler kurulmasını da engellemektedir²².

2. İsrail'de Solcu/Barış yanlısı STK'lar

¹⁸ s. 22

¹⁹ Benjamin Gidron, Michal Bar, and Hagai Katz, "The Israeli Third Sector Between Welfare State and Civil Society", Series Editor: Helmut K. Anheier, Non Profit and Civil Society Studies, Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2004, New York p. 1

²⁰Barak Oren, Sheffer, Gabriel " Militarism and Israeli Society", (e-book) Indiana University Press, 2010, p.14

²¹ Seda Kırdar, "The Relationship Between Collective Trauma And Civil Society: Jewish Citizens Of Israel As a Case Study", p.59-84, Uluslararası Suçlar ve Tarih dergisi, sayı 13, 1 mart 2012, Center for Eurasian Studies, p. 74

²² A.g.e , s.5

STK Monitor tarafından 2010 raporu İsrail'in en iyi bilinen sol-kanat STK'ların toplam bağışın yarısından fazlasını birçok yabancı hükümetlerden alındığını ortaya koydu. STK'lar arasında söz konusu B'Tselem, IrAmim ve Yesh Din, İsrail Sivil Haklar Birliği (ACRI), Alternatif Bilgi Merkezi (Alternative Information Center (AIC)) gibi kuruluşlar idi²³.

İsrail-Filistin sorununda barışa yönelik çalışan sivil toplum aktörleri aşağıdaki gibi gruplaşdırma yapılabilir: Yerel STK'lar (çoğunluğu seküler ve az dini kesim olanlarla beraber) sosyal şebekeler, seçmenler, kampanyalar ve ittifaklar, gönüllü kuruluşları, Uluslararası STK'lar (INGO) ve özel vatandaşlar tarafından olan teşebbüsler vardır.

Şalom Ahşav²⁴ (Barış Şimdi Harekatı)

Ekim 1973 savaşın`dan sonra, Filistinli Araplarla ve Arap ülkeleri ile barışçı ilişkiler kurmak için Batı Yakası ve Gazze Şeridi`ndeki toprak uzlaşmasını destekleyen bir hareket. Bir Sivil toplum örgütü olan Barış Şimdi Harekatı 1978 yılında, İsrail ordusunda görev yapan 348 yedek asker ve subay tarafından, İsrail`le Mısır arasında şekillenmeye başlayan barış görüşmelerini desteklemek amacıyla kurulmuştur<sup>25</sup>. Doğu Kudüs ve işgal altındaki topraklarda yerleşim yerlerinin durumuyla ilgili hükümetin yanlış bilgilendirmesini önlemek için Yerleşimlerin Takibi`ni kurması en önemli kampanyalarından sayılmaktadır. Yerleşimlerin Takibi havadan ve yerden gözlem yaparak İngiliz ve İbranice raporlar yazmaktadır²⁶.

Raporda ayrıca, Netanyahu hükümetinin geçen ay sonunda Batı Şeria`da yapılacak 450 yeni Yahudi yerleşim birimi inşaatının da ihalesine çıktığı hatırlatıldı. Raporda yer alan verilere göre, 31 Mart 2009 - Ocak 2015 arasındaki Netanyahu hükümetleri dönemlerinde İsraili yetkililer, farklı yerlerde 13 bin 77 yerleşim birimi için en az 106 inşaat planı hazırladı²⁷. Uluslararası hukuka göre illegal olan bu yerleşim yerleri, İsrail ile Filistinliler arasında

²³Gil Ronen, "New Version of NGO Bill Headed for Knesset" <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/181022#.VTaM8dysUWQ> (e.t. 26.04.2015)

²⁴ <http://peacenow.org.il/eng/content/who-we-are> (e.t. 15.05.2015)

²⁵ Bahadır Selim Dilek, "İsrail`de Siyasi Davranış ve Demokrasi", "Bir Başka Açından İsrail", hazırlayan: Yılmaz Tezkan, Ülke kitapları Yayınları, Ekim 2004, İstanbul, s.74

²⁶Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, "İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu", Rapor, SETA Yayınları XIX, I Baskı, Aralık 2012, Ankara, ss. 166-167

²⁷<http://nefius.com/news/story/4659895> (e.t. 25.04.2015) Turgut Alp Boyraz "İsrail seçimlerinin Filistindeki meselesine etkileri tartışılıyor" 25 Şubat 2015

kesintiye uğrayan barış görüşmelerinin yeniden başlamasının önündeki en büyük engel olarak görülüyor.

“Peace Now” adlı İsraili sivil toplum kuruluşunun Yahudi Yerleşim Yerleri İnşasını İzleme Komisyonu Başkanı Hagif Ofran ise AA muhabirine yaptığı açıklamada, "Livni ve Herzog ikilisi yerleşim birimi inşaatlarını durduracaklarını umuyorum. 'Siyonist Birlik'in yerleşim birimi yanlısı olmadığını düşünüyorum. Bunun ötesinde Filistinliler ile bir barış anlaşması için de uğraşacaklardır. Eğer böyle bir anlaşmaya varılırsa tüm bu yerleşim birimi inşaatları geçmişte kalacak" ifadelerini kullandı²⁸.

Ayrıca tekrarlanan araştırmalar dinsel düşünceli Musevi vatandaşlarının İsraili Araplara eşit vatandaşlık tanınması konusunda uzlaşmaz tavır aldıkları görülmektedir²⁹.

B`Tselem (Suretinde³⁰ Hareket)

B`Tselemşubat 1989 yılında bir grup akademisyen, avukat, gazeteci ve Knesset üyesi tarafından kurulmuştur. (Israeli Information Center For Human Rights in the Occupied Territories) İşgal altında olan Bölgeler için İsrail İnsan Hakları Bilgi Merkezi adı altında faaliyet gösteren B`Tselem`in amacı İsrail`de insan haklarını savunmaktır. Örgütün gelir kaynağı hem kuruluşlardan hem de özel şahıslardan sağlanmakla, İsrail de dahil olmakla yurtdışından Kuzey Amerika ve Avrupa`dan gelmektedir<sup>31</sup>. Örgüt her yıl faaliyetiyle ilgili raporlar yayınlamaktadır<sup>32</sup>. B`Tselem`e göre İsrail-Filistin sorunun çözümünde ABD ayrı bir öneme sahip olması, ABD`de yeni bir şube açmasına sebep olmuştur³³. Gazze ve Batı Şeria`da yaşayan Filistinlilere karşı İsrail`in yaptığı insan hakları ihlalleri B`Tselem tarafından eleştirilmektedir. B`Tselem`e göre Doğu Kudüs işgal altındaki toprak olduğuna göre burada yaşanan sorunların çözümü uluslararası hukukun alanına girmektedir. B`Tselem ayrıca israili sivillere olan saldırıları da kabul etmemektedir³⁴.

Guş Şalom (Barış Bloğu)

Eski Irgun üyesi, milletvekili, aktivist ve gazeteci olan Uri Avnery tarafından 1993`te kurulan bir örgüttür. “Parlamento dışı bir grup olan Guş Şalom`un bazı üyeleri her ne kadar farklı

²⁸<http://www.sabah.com.tr/dunya/2015/02/25/israil-secimlerinin-filistine-etkisi> (25.02.2015)

²⁹ Bahadır Selim Dilek, s.59

³⁰Tevratdan 1;27 alınmıştır. “Tanrı insanı kendi suretinde yarattı. Böylece insan Tanrı suretinde yaratılmış oldu. İnsanları erkek ve dişi olarak yarattı”. <http://kutsal-kitap.net/bible/tr/index.php?mc=1&sc=4> (e.t. 23.04.2015)

³¹http://www.btselem.org/about_btselem(e.t. 23.04.2015)

³²http://www.btselem.org/sites/default/files/2013_activity_report.pdf(e.t. 23.04.2015)

³³<http://www.btselem.org/usa>(e.t. 23.04.2015)

³⁴ Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, “İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu”, Rapor, SETA Yayınları XIX, I Baskı, Aralık 2012, Ankara, s.170-173

siyasi partilere üye olsalar da hareketin kendisinin herhangi bir siyasi parti ile bağlantısı yoktur. İsrail devletinin resmi politikaları karşısındaki farklı duruşuyla gündemde olan hareket ana akım medya organları tarafından “militan” veya “radikal” olarak tanımlanmıştır³⁵. Guş Şalom’un da en çok mücadele ettiği konuların başında yahudi yerleşim yerlerinin inşasının devam ettirilmesidir.

Yeş Din (Hukuk Var Hareketi)

“İsrail içindeki ve dışındaki insan hakları örgütleriyle birlikte çalışan Yeş Din, belirlenen hedeflere ulaşmak için bilgi toplamakla sorumlu olan gönüllerle çalışmakta ve aynı zamanda insan hakları uzmanları, hukukçu ve medya danışmanlarından da destek almaktadır”³⁶.

Yeş Din tarafsızlığını korumak için hem İsrail hem de Filistin yöntemlerinden bağış almamaya çalışan Yeş Din, finansmanının %94’ünü dış bağışlardan – AB, Norveç, Hollandadan, İrlanda, Almanya ve İngiltere hükümetleri ve Sivil Toplum Geliştirme Merkezi yer almaktadır. Örgüt ayrıca New Israel Fund, Oxfam NOVIB, Moriah Fund ve Açık Toplum Enstitüsünden de fon almaktadır³⁷.

Yeş Din 2008-2009 Gazze Savaş’ından sonra diğer bazı sivil toplum Kuruluşları ile birlikte BM Goldstone Komisyonuna gönderdikleri raporda da İsrail’in olayları bağımsız olarak araştırmada başarılı olamadığı ortaya çıkmıştır³⁸.

3.İsrail’de Sağcı STK’lar

Yeşa

1970’li yıllarda kurulan örgüt İsrail parlamentosu ve İsrail hükümeti nezdinde lobi çalışmaları yürütmektedir. İsrail’in 2000’li yıllarda Gazze’den çekilmesinden sonra faaliyetlerini Batı Şeria’da yoğunlaştıran Yeşa Konseyi, bölgede yeni Yahudi yerleşim birimlerinin açılması için mücadele etmektedir³⁹.

³⁵Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, s.174

³⁶ Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, “İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu”, Rapor, SETA Yayınları XIX, I Baskı, Aralık 2012, Ankara, s.178

³⁷Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, s. 178

³⁸Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, s. 179

³⁹ Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, “İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu”, Rapor, SETA Yayınları XIX, I Baskı, Aralık 2012, Ankara, s.158

Yeşâ Konseyinde 25 seçilmiş Belediye başkanı ve 10 sivil toplum lideri var. Günümüzde Yeşâ Konseyi'nin lobi faaliyetlerine ağırlık verdiği ve İsraili politikacılar üzerinde etkili olmağa çalıştığı ifade edilmektedir⁴⁰.

Elad

Elad radikal sağcı bir grub olarak (İbranice El ir David- Davut'un şehrine) 1986 yılında kurulmuştur. Esas olarak Doğu Kūdüs'de filistin köyü olan Silvan'da faaliyet göstermiştir. El'ad organizasyonu bölgeni yahudileştirmek ve El Eksa Camisinin (Tapınak Dağının) güney yamaçlarına bitişik olarak yahudi varlığının oluşturulması amacıyla kurulmuştur⁴¹

Rabin hükümeti döneminde Adalet Bakanı Haim Klogman'ın başkanlığında Devleti Gözden Geçirme Komisyonu kurulmuş, El'ad'ın faaliyetlerini de içeren bir rapor hükümete sunulmuştur. Klogman raporunda Doğu Kūdüs'te Elad Cemiyetinin Araplara yaptığı haksızlık ve on milyonlarca şekelin kamu fonlarından radikal sağcı oluşumlara transfer edildiği tespit edilmiştir. Elad Cemiyeti örneğin IrAmim gibi Kūdüs'te Arap ve Yahudiler için daha eşit bir aşamı sağlamak için faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarıyla mücadele etmiştir.⁴²

Guş

Eminim

Guş Eminim 1973 yılında gizli çalışmalara başlayan ve 1974 yılında radikal milliyetçi ve dinci bir örgüt olarak kurulan resmi bir örgüttür⁴³. Örgütün temel hedefi İsrail devleti tarafından işgal edilen Batı Şeria, Gazze Şeridi (2005'e kadar) ve Golan tepelerinin Yahudi yerleşimine açılmasıdır⁴⁴. Guş Eminim Yeşâ Konseyinin aşırı sağcı üyeleri ile yakın ilişkiler içerisinde olmuştur⁴⁵.

Im Tirtzu⁴⁶

⁴⁰Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, s.159

⁴¹ "Elad's Settlement in Silwan", <http://alt-arch.org/en/wp-content/uploads/2013/04/Elad-article-for-the-website.pdf>(e.t. 23.04.2015)

⁴²Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, s.163.

bkz; "Excerpt from the Klogman Report" , <http://alt-arch.org/en/wp-content/uploads/2013/04/Elad-article-for-the-website.pdf> (e.t. 25.04.2015)

⁴³<http://countrystudies.us/israel/102.htm> (e. t. 27.04.2015)

⁴⁴ Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, "İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu", Rapor, SETA Yayınları XIX, I Baskı, Aralık 2012, Ankara, s.160

⁴⁵ Ibid s. 160

⁴⁶ImTirtzu örgütünün logosunda Theodor Herzl'in resmi bulunmaktadır. Örgüt taraftarları kendilerini Theodor Herzl'in askerleri olarak tanımlamaktalar. http://en.imti.org.il/about_us.html (e.t. 25.04.2015)

Im Tirtzu Knesset dışında yer alan bir hareket olmakla, İsrail`de siyonizmin değerlerini savunan bir harekettir. 2006 yılında 2. Lübnan savaşı sonrasında Im Tirtzu`nun çok sayıda yahudi öğrenci, asker ve entelektüel tarafından yaratılan bir hareket olmuştur⁴⁷. İsrail devletinin meşruiyetini sorgulayan kampanyalarla mücadele eden, siyonizm karşıtı hareketlere yanıt verilmesini hedefleyen bir tutum içerisinde olmuştur. Im Tirtzu örgütünün hedef kitlesinin genç nesil olmasından dolayı özellikle üniversite öğrencilerine yönelik çalışmalar yapmaktadır⁴⁸.

Im Tirtzu örgütü açıkça NIF`a (New Israel Fund) karşı bir kampanya yürütmektedir<sup>49</sup>. (PeaceNow ve Adalah gibi örgütlerde bu listenin içinde bulunmaktadır). Im Tirtzu`nun kendi çalışmasına göre, Goldstone raporunda tüm İsrail merkezli politikaları eleştiren negatif raporların yüzde 92`i NIF`a bağlı gruplar tarafından hazırlanmıştır⁵⁰.

Aylar süren kamusal tartışmalardan sonra, 5 Ocak 2011 tarihinde Knesset İsraille karşı uluslararası kampanyaya katılan dışarıdan mali yardım alan İsraili sivil toplum kuruluşları hakkında soruşturma açarak bir meclis araştırma komisyonu kurmuştur⁵¹.

Sonuç

İsrailde devlet ve sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkisine bakarsak, devlet kendi politikalarına karşı saydığı konularda tedirgin olduğu açıktır. İsrail hükümetinin bu konularda sağ kanat sivil toplum kuruluşlarının yanında, sol kanat sivil toplum kuruluşlarının ise karşısında yer aldığını görmek mümkündür. Çalışmada da belirtildiği gibi, İsrail hükümeti bakanı tarafından “Şeffaflık Yasası” adı altında Knessete verilen teklifin ilk oturumda kabul olunan halen yasalaşmayan tasarıya göre, sivil toplum kuruluşları elde ettikleri mali kaynakları açıklamak durumunda kalacaklar. İsrailde bulunan sol kanat sivil toplum kuruluşlarının bazılarının yabancı ülkelere mali kaynak sağladıkları şüphesi de aynı zamanda hükümeti tedirgin etmiş ve bu adım atmasına yol açmıştır. Bir taraftan da, sağ kanat sivil toplum kuruluşlarının bazılarının özellikle işgal altındaki topraklarda yürüttükleri faaliyete ve hayata geçirdikleri

⁴⁷http://en.imti.org.il/about_us.html (e.t. 25.04.2015)

⁴⁸ Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, “İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu”, Rapor, SETA Yayınları XIX, I Baskı, Aralık 2012, Ankara, s.163-164

⁴⁹<http://en.nifwatch.org.il/>

⁵⁰Ron Kempeas, “Breaking Down the Im Tirtzu report on New Israel Fund”, February 12 2010, http://www.clevelandjewishnews.com/archives/article_ba70fa3a-2abe-5e10-b22a-ab95f94f05a5.html(e.t. 25.04.2015)

⁵¹Ben-Dror Yemini, “NGO`s vs. Israel”, Middle East Quarterly, Spring 2011,p.67

projelere İsrail devletinin desteğinin bundan sonra da devam edip-etmeyeceği akıllara soru işareti getirmektedir. Bu bakış açısından değerlendirme yaparsak, devletin resmi ideolojisini benimsemediklerine göre de İsrailin sol kanat sivil toplum kuruluşlarına baskı yaptığı eleştirileri mevcuttur. Bu konuyu eleştirenler esas mesele olarak, her bir sivil toplum kuruluşunun devletten bağımsız hareket etmesi gerektiğini savunmaktadır. Sonuç itibariyle, Filistin sorununa bakış açılarından dolayı İsrail devletinin yahudi sivil toplum kuruluşlarına aldığı tavır demokrasi kurallarına aykırı olduğu kanaatindeyim. İsrail demokratik bir devlet olduğunu iddia ediyorsa, sivil toplum kuruluşuna karşı bir devlet olmaması gerekmektedir.

REFERENCES

- Avraham Pavin, “The Kibbutz Movement”, Yad Tabenkin Research and Documentation Center of the Kibbutz Center, Facts and Figures 2006,
- Bahadır Selim Dilek, “İsrail’de Siyasi Davranış ve Demokrasi”, “Bir Başka Açıdan İsrail”, hazırlayan: Yılmaz Tezkan, Ülke kitapları Yayınları, Ekim 2004, İstanbul,
- Barak Oren, Sheffer, Gabriel “ Militarism and Israeli Society”, (e-book) Indiana University Press, 2010,
- Ben-Dror Yemini, “NGO`s vs. Israel”, Middle East Quarterly, Spring 2011,
- Damon P. Coppola “Introduction International Disaster Management”, section 9-Participants: Nongovernmental Organizations, Second Edition, BH is an imprint of Elsevier, Burlington (USA), 2011 p. 537
- David S. Sorenson, “An Introduction to The Modern Middle East: History, Religion, Political Economy Economics”, Section III - Israel, Westview Press, Second Edition, 2014
- Esra Çuhadar and Sari Hanafi, “Israel and Palestine: Civil Societies in Despair”, Civil Society Peacebuilding A Critical Assessment, edited by Thania Paffenholz, Lynne Rienner publisher, London, 2010, p.225
- Sariolghalam Mahmood, “Ortadoğuda Sivil Toplum Umutları; Kültürel Engeller Üzerine Bir Çözümleme”, (editör: Elisabeth Özdalga, Sune Persson) Sivil Toplum, Demokrasi ve İslam Dünyası, İstanbul, 1999, s.74
- Seda Kırdar, “The Relationship Between Collective Trauma And Civil Society: Jewish Citizens Of Israel As a Case Study”, p.59-84, Uluslararası Suçlar ve Tarih dergisi, sayı 13, 1 mart 2012, Center for Eurasian Studies, p. 74

- Ufuk Ulutaş, Selin M. Bölme, Gülşah Neslihan Demir, Furkan Torlak, Saliha Ziya, “İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu”, Rapor, SETA Yayınları XIX, I Baskı, Aralık 2012, Ankara, ss. 166-167

-

WEB REFERENCES

- <https://www.bnaibritheurope.org/bbeurope/en/who-we-are> (e.t. 17.04.2015)
- Gil Ronen, “New Version of NGO Bill Headed for Knesset”
<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/181022#.VTaM8dysUWQ> (e.t. 26.04.2015)
- <http://nefius.com/news/story/4659895> (e.t. 25.04.2015) Turgut Alp Boyraz “İsrail seçimlerinin Filistindeki meselesine etkileri tartışılıyor” 25 Şubat 2015
- <http://www.sabah.com.tr/dunya/2015/02/25/israil-secimlerinin-filistine-etkisi>
- <http://kutsal-kitap.net/bible/tr/index.php?mc=1&sc=4> (e.t. 23.04.2015)
- http://www.btselem.org/about_btselem(e.t. 23.04.2015)
- http://www.btselem.org/sites/default/files2/2013_activity_report.pdf(e.t. 23.04.2015)
- <http://www.btselem.org/usa>(e.t. 23.04.2015)
- “Elad’s Settlement in Silwan”, <http://alt-arch.org/en/wp-content/uploads/2013/04/Elad-article-for-the-website.pdf>(e.t. 23.04.2015)
- bkz; “Expercts from the Klogman Report” , <http://alt-arch.org/en/wp-content/uploads/2013/04/Elad-article-for-the-website.pdf> (e.t. 25.04.2015)
- <http://countrystudies.us/israel/102.htm> (e. t. 27.04.2015)
- http://en.imti.org.il/about_us.html (e.t. 25.04.2015)
- <http://en.nifwatch.org.il/> (e.t. 25.04.2015)
- Ron Kempeas, “Breaking Down the Im Tirtzu report on New Israel Fund”, February 12 2010, http://www.clevelandjewishnews.com/archives/article_ba70fa3a-2abe-5e10-b22a-ab95f94f05a5.html(e.t. 25.04.2015)